

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Vtrum gratia creata interna convenienter dividatur in gratiam
gratum facientem, & gratis datam, & an præter gratias gratis datas, ab
Apostolo recensitas, aliæ assignari possint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

cepta, juxta illud Genes. 4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.* Ergo &c.

Denique, ut dicitur D. Thomas hic art. 4. in argum. sed contra, *Per gratiam regeneramur in filios Dei: Sed generatio per prius terminatur ad essentiam, quam ad potentias: Ergo gratia per prius est in essentia animae, quam in potentijs.*

Confirmatur: Si Deus ab homine auferret omnes animae potentias, ille adhuc esset capax gratiae sanctificantis; nam et si nasceretur sine potentijs, haberet peccatum originale, quod afficit immediate ipsam substantiam animae, ut in Tractatu de peccatis ostendimus: Ergo posset baptizari, subindeque gratiam sanctificantem, per quam a tali peccato mundaretur, recipere.

Disp. 7.
art. 6.

182. Obijciens primo: Contraria debent habere idem subiectum, a quo se expellant: Sed subiectum peccati, quod contrariatur gratiae, non est essentia animae, sed ejus potentia: Ergo gratia non residet in essentia animae, sed in ejus potentijs.

Respondeo negando Minorem: licet enim peccati actus sit subiectum sit potentia, subiectum tamen peccati habitualis & macula, cui gratia opponitur, est essentia animae. Itaque peccatum dupliciter potest considerari, primo ratione offensae, & quantum ad actuales deordinationem; & sub hac ratione non opponitur directe gratiae, sed charitati, vel justitiae, subindeque in voluntate residet: secundo in ratione maculae, & quantum ad habituales deordinationem, quam in anima causat; & sic directe opponitur gratiae habituali, & in ejus privatione, ut actum praeteritum, a quo causata fuit, connotante, consistit; quare immediate residet in essentia animae, ut in Tractatu de peccatis docuimus.

Disp. 8.
art. 3.

183. Obijciens secundo: Gratia & gloria sunt in eodem subiecto: Sed gloria non est in essentia animae, sed in ejus potentijs; cum nihil aliud sit, quam beatitudo, quae in actu intellectus, clara scilicet Dei visione, formaliter consistit: Ergo pariter gratia non est in essentia animae, sed in ejus potentijs residet.

Respondeo distinguendo Majorem: Gratia residet in eodem subiecto, quo gloria, sumpta in actu primo, & pro dono supernaturali habente perfectionem beatitudinis, concedo Majorem: sumpta in actu secundo, & pro actu formalis beatitudinis, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Gloria non est in essentia animae, ut est actus secundus, & ipsa beatitudo formalis, concedo Minorem: ut est actus primus, & donum supernaturale habens perfectionem beatitudinis, nego Minorem: nam sub hac ratione est ipsa gratia consummata ut causans lumen gloriae, eique indissolubiler connexa. Ita Cajetanus & Conradus hic art. 4. & Capreolus in 2. dist. 26. quaest. 1. ad 1. Scoti contra 2.

DISPUTATIO III.

De divisione gratiae.

Ad questionem III. D. Thomae.

Considerata existentia & essentia gratiae, consequens est, ut varias ejus species contemplerur, innumeraque gratiae dona, quibus nos Deus afficit, ac praevenit in benedi-

ctionibus dulcedinis, & quae ab ipso veluti radij à Sole promanant, breviter hic declaremus & exponamus.

ARTICULUS PRIMUS

Vtrum gratia creata interna convenienter dividatur in gratiam gratum facientem, & gratiam datam: & an praeter gratias gratas datas, ab Apostolo recensitas, aliae assignari possint?

§. I.

Quibusdam praemissis, utraque difficultas resolvitur.

Suppono primo: divisionem gratiae in gratiam gratum facientem, & gratiam datam, non esse primariam, sed secundariam, & subdivisionem alterius divisionis, quae gratia primo dividitur in gratiam incretam & aeternam, cujusmodi est amor quo Deus nos ab aeterno dilexit in ordine ad finem supernaturalem, & in gratiam creatam & temporalem, quae comprehendit ea dona, quae nobis à Deo in ordine ad eundem finem in tempore conceduntur. Hanc gratiae divisionem insinuat S. Thomas hic qu. 110. art. 1. in calce corp. art. ubi sic ait: *Per hoc quod dicitur homo gratiam Dei habere, significatur quiddam supernaturale in homine à Deo proveniens. Quandoque tamen gratia Dei dicitur ipsa aeterna Dei dilectio, secundum quod dicitur etiam gratia praedestinationis, in quantum Deus gratuito, & non ex meritis, aliquos praedestinavit sive elegit: dicitur enim ad Ephes. 1. Praedestinavit nos in adoptionem filiorum in laudem gloriae gratiae suae. Quibus verbis declarat, quod quamvis simpliciter, & quasi per antonomasiam, nomine gratiae, significari soleat donum temporale & creatum, tamen nomen & notio gratiae proprietatem convenit enti increato, nimirum actui voluntatis divinae efficientis & praedestinantis aliquos homines ad gloriam gratuitam & independentem à meritis: unde ad Roman. 4. & 11. praedestinatio propositum gratiae, seu electio gratiae nuncupatur, & Sapient. 16. per gratiam quae dicitur omnia nutrire, supernaturalis, & gratuitus Dei amor significatur. Similiter persona Verbi, quatenus communicata humanitati Christi per unionem hypostaticam, gratia substantialis & increata appellatur. Unde Christus, in quantum, homo dicitur substantialiter unctus à Divinitate, juxta illud Nazianzeni orat. 36. *Unctio humanitatis Divinitas est.* Denique Ildorus lib. 7. etymol. cap. 3. ait Spiritum S. quia non nostris meritis, sed voluntate divina gratis datur, gratiam appellari. Idem docet Augustinus serm. 31. de verbis Domini cap. 1. his verbis: *Gratia quippe donum Dei est: donum autem maximum ipse Spiritus sanctus est, & ideo gratia dicitur.**

Adverte tamen, hoc inter actus increatos divinae voluntatis, & personas Divinas discrimen reperiri, quod affectus supernaturales & indebiti divinae voluntatis erga homines, ut praedestinatio & electio, sunt formaliter gratiae ab aeterno, quia ab aeterno sunt formaliter dona, seu beneficia supernaturalia; Divinitas verò & persona Divina non sunt ab aeterno gratiae, sed in tempore, hoc est, licet aeternae sint quoad suam reali-

realitatem, temporales tamen sunt quoad gratiæ denominationem, quia non donantur hominibus nisi mediante aliquo effectu temporali: v. g. Persona Verbi non est humanitati Christi donata in unitatem suppositi, nisi per temporalitatem ejus assumptionem; nec persona Spiritus S. datur omnibus, nisi per temporalem eorum justificationem, seu per charitatis in cordibus nostris diffusionem, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.*

Suppono secundò, gratiam Dei temporalem & creatam dividi in internam, & externam: interna est ea, quæ interiori nobis unitur, seu quæ in anima hominis, vel in ejus potentijs residet; externa verò illa dicitur, quæ ipsum intrinsece non afficit, sed extrinsece tantum. Unde ad primum genus gratiæ pertinet gratia sanctificans, virtutes morales per se infusæ, dona Spiritus S. & motiones gratiæ auxiliantis in intellectu, aut voluntate receptæ: ad secundum verò reducuntur omnes causæ, media & objecta externa, per quæ mens nostra excitatur ad res divinas cognoscendas vel amandas: qualia sunt prædicatio verbi Dei, exempla Christi & Sanctorum, lectio sacrarum Scripturarum, miracula, occasiones bene operandi supernaturaliter præparatæ, occasiones peccandi supernaturaliter ablatae, ceteris Augustino Soliloq. 13. & 16. & lib. 50. homiliarum, homil. 23. ubi Deum sic loquentem inducit: *Regebam te mihi, servabam te mihi: ut adulterium non committeres, suavis desinuit, ut suavis deesset, ego feci; locus & tempus desinuit, ut hac deesset, ego feci; agnosce ergo gratiam &c.* Denique omnis exterior effectus divinæ providentiæ supernaturalis ordinatus ad salutem hominum, sive promovens bonum, sive removens malum, gratia Dei externa appellari potest. Utramque gratiam eleganter describit D. Prosper lib. 2. de vocat. gentium cap. 26. his verbis: *Gratia quidem Dei in omnibus justificationibus principaliter præeminet, suadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, ilando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.*

Dico primo gratiam creatam internam convenienter dividi in gratiam gratum facientem, & gratis datam. Ita D. Thomas hic art. 1. & alij Theologi communiter.

4. Probatur primò: Ex Scripturis constat dari quandam gratiam, quæ nos gratos facit & justos: & aliam, quæ non facit nos gratos, & nihilominus appellatur gratia. De priori dicitur ad Roman. 5. *Justificati grati per gratiam ipsius;* & ad Ephes. 1. *In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.* De posteriori verò 1. Petri 4. *Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Et 1. ad Corinth. 12. *Divisiones gratiarum sunt: alij per spiritum datur sermo sapientiæ; alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum; alij fides in eodem spiritu; alij gratia sanctorum; alij operatio virtutum; alij prophetia; alij discretio spirituum; alij genera linguarum; alij interpretatio sermonum.* Quibus verbis enumerantur novem gratiæ gratis datæ: Ergo gratia creata & interna recte dividitur in gratiam gratum facientem, & gratis datam.

5. Probatur secundò ratione D. Thomæ: Gratia ad hoc ordinatur, ut homo redicatur in Deum;

eiq; conjungatur, unde quot modis potest fieri talis conjunctio, tot debent dari genera gratiæ: Atqui unio illa, seu conjunctio duobus tantum modis fieri potest, inimirum formaliter, & efficaciter, seu ministerialiter: Ergo duplex erit gratia, altera, quæ unimur & conjungimur Deo formaliter, & ista est gratia *gratum faciens*, quæ hominem sanctificat & justificat: altera, quæ unus homo efficienter cooperatur alteri ad hoc, ut Deo conjungatur, ac ministerialiter ad ejus conversionem concurrat; & hæc gratia *gratum datus* appellatur, tribuendo nomen generis ignobiliori speciei, ut in alijs rebus sæpe contingit. Unde, ut infra dicemus, hæc duæ species gratiæ in eo præcipue inter se differunt, quòd gratia gratum faciens in bonum ipsius recipientis refertur; gratis data verò in bonum & utilitatem aliorum; quò fit, ut hæc posterior in peccatoribus nonnunquam reperiri possit, cum peccatores, etiam si suam negligent, possint aliorum salutem procurare, & ad eam cooperari ad instar eorum, qui arcam Noë fabricaverunt, & tamen aquis diluvij submersi sunt. Ex quo patet divisionem istam esse adæquatam; cum reddere gratum, vel non reddere gratum subjectum, & conferri ad propriam receptionis utilitatem, vel solum in bonum vel commodum alterius, sint inter se opposita, & se invicem excludant; & cum gratia gratum faciens, quæ asstruitur tantum unum membrum, contineat omnes alias à gratijs gratis datis distinctas. Quod ut clare percipiatur, & quibusdam instantijs, quæ fieri possent in contrarium, occurratur.

Diligenter observandum est, gratiam gratum facientem sumi dupliciter: primo ita, ut sit pro ea, quæ justificatur, & quæ redditur formaliter grati Deo; secundo late pro ea, quæ ordinatur ad justificationem sui subjecti: sive antecedenter, ut gratia excitans, & actus fidei, & spes, quibus disponimur ad eam; sive concomitanter, sive consequenter, ut sunt auxilia supernaturalia, augmentum gratiæ, & gloria, quæ est consummatio & perfectio gratiæ; & non hac lata & ampla acceptione hic utitur, dùm contra gratiam gratis datam distinguitur: unde licet in recto & principaliter solam gratiam sanctificantem importet, reductivè tamen & consequenter, initiativè, vel completivè, auxilia divinæ gratiæ, habitus virtutum & donorum, veluti justificantis gratiæ dispositiones, aut complementa complectitur, subindeque omnes alias gratias distinctas à gratijs gratis datis. Quod Vazquez non consideravit, dùm in brevi annotatione ad articulum primum hujus questionis dixit, hanc divisionem esse quidem bonam, sed non adæquatam gratijs hujus vitæ; eo quòd sub neutro ex ejus membris fides & spes, & auxilia, quibus ad vincendum tentationes, & exercenda opera virtutum juvamus, comprehenduntur: illa enim, ut jam ostendimus, sub gratia gratum faciente, tanquam ejus initia vel dispositiones continentur.

Dico secundò: etiam subdivisionem gratiæ gratis datæ in novem ab Apostolo assignatas esse adæquatam. Est contra Vazquem, Bellarminum, & Suarezem, existimantes dari alias gratias datas præter novem illas, quas recenset Apostolus, ipsiusq; famulosiores tantum retulisse: unde Suarez ait, illis debere addi characterem sacerdotalem, jurisdictionem in foro interno, & specialiter assistentiam Spiritus S. quæ Summo Pontifici.

Pontifici & Concilio legitime congregatis ad A
definiendas res fidei assilic.

Hanc tamen divisionem ut sufficientem & adequatam recipit Rupertus lib. 3. de glorific. Trinitat. ubi novem istas gratias novem ordinibus Angelorum correspondere demonstrat. Eam etiam approbat & defendit S. Thomas 1. ad Corinth. 12. lect. 2. & hic art. 4. egregio & mirabili discursu, qui sic breviter potest proponi. Gratia gratis data dantur ad hoc, ut homo ad alterius salutem & conversionem coope- retur, non quidem interius movendo (hoc enim solius Dei est) sed solum exterius docendo, vel persuadendo. Ad hoc autem tria sunt necessaria, primum, ut homo, qui alium docere debet, habeat plenitudinem cognitionis Divinorum; secundum, ut possit probare & confirmare ea, quae docet; tertium, ut quae docere debet, possit convenienter proferre his, quos instruit. Ad hoc ut quis habeat plenitudinem cognitionis Divinorum, tria requiruntur, primum est cognitio eorum, quae in divina scientia tanquam principia supponuntur; secundum est cognitio principalium conclusionum; tertium est cognitio effectuum divinorum, ex quibus oportet interdum manifestari causas: & ideo tres gratiae gratis datae sunt necessariae ad plenitudinem notitiae de Divinis, scilicet fides, per quam prima principia creduntur; sapientia, per quam cognoscuntur principales conclusiones; & scientia, per quam divini effectus sciuntur. Ad hoc vero ut homo confirmare possit, quae docet de Divinis, requiruntur duo: unum est, ut faciat quae solus Deus facere potest; & haec sunt opera miraculosa, quae duplicia sunt; aut enim sunt ad salutem corporum ordinata, aut ad solam divinae potentiae manifestationem, sicut quod Sol steret, aut tenebrescat, & his similia; & ideo ad hoc ut qui Divina docet, ea confirmare possit, ponuntur duae aliae gratiae gratis datae, quae sunt gratia sanctorum, & operatio virtutum: alterum est, ut possit manifestare ea, quae solius Dei est scire; & haec sunt duo, scilicet futura contingentia, & occulta cordium, & propterea ponuntur duae aliae gratiae gratis datae: ad cognoscenda enim futura contingentia, ponitur prophetia; ad cognoscenda vero occulta cordium, ponitur discretio spirituum. Denique ad hoc ut ille, qui Divina docere debet, possit convenienter illa auditoribus proponere, necessaria est facultas pronunciandi, quae attenditur, vel quantum ad idioma, vel quantum ad sensum eorum, quae sunt proferenda: unde propter hoc ponuntur duae aliae gratiae gratis datae; nam propter primum, ponitur gratia linguarum, & propter secundum, ponitur interpretatio sermonum. Constat ergo novem tantum gratias gratis datas admittendas esse: nam ad plenitudinem scientiaestantur tantum tres, nimirum fides propter principia; sapientia propter principales conclusiones; scientia propter effectus: ad hoc vero ut possit confirmare, quatuor tantum necessariae sunt, scilicet gratia sanctorum, propter corporalem salutem; operatio virtutum, propter divinae potentiae ostensionem; prophetia, propter futura contingentia; discretio spirituum, propter cognitionem secretorum cordis: denique ut possit docenda proponere, requiruntur tantum duae, nempe genera linguarum, propter idioma; & interpretatio sermonum, propter sensum sententiarum.

Confirmatur hic discursus detegendo id, quod 8.
deceperit Suarem & Vazquem. Ideo enim ipsi alias gratias gratis datas, propter novem jam adductas & explicatas admiserunt, quia nescierunt distinguere gratias gratis datas a ministrati-
onibus & operationibus, quas tamen distinguit Apostolus 1. ad Corinth. 12. dicens: *Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus; & divisiones ministratum sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem vero Deus.* Quomodo autem haec distinguantur, docet D. Thomas ibidem lect. 1. Nam gratia gratis data solum importat actum manifestativum fidei; ministratio vero, seu ministerium dicitur auctoritatem exercendi aliquem actum in ordine ad alios, ut Apostolatus, praelatio, &c. operatio vero est executio ipsius ministerij. Ex quo patet fundamenta horum Authorum esse frivola & nulla: suppositio enim, quod praedicta Apostoli divisio intelligatur de gratia gratis data, prout distinguitur a ministratiombus & operationibus, nulla potest assignari, quae ad aliquam ex novem explicatis non reducatur: character vero sacerdotalis, jurisdictionis in foro interno, & assistentiae spiritus S. quae a Suare assignantur, ad ministraciones, non autem ad gratias gratis datas pertinent.

Quaerens, an praedictae gratiae gratis datae sint 9.
in homine per modum habitus, an vero solum per modum motionis transeuntis?

Respondeo aliquos ex illis esse in homine per modum habitus, ut fidem, sapientiam, & scientiam; his enim gratijs ad arbitrium, & quando vult utitur, quod argumento est esse in illo permanentem & per modum habitus: alias vero in eo esse per modum motionis, seu impressionis actualis, quae productio effectui statim desinit, cuiusmodi sunt gratia sanctorum, operatio virtutum, donum prophetiae, & discretio spirituum; his enim gratijs ad arbitrium uti non possumus, sed solum quando a Deo movemur: quae de causa Sancti cum ad miraculum edendum se accingere vellent, solebant preces ad Deum emittere, ut motionem hanc, seu divinam assistentiam impetrent. Legimus enim in Scriptura 4. Regum 3. quod quando Elizeus voluit propheta-
re, petijt ut adduceretur ei psaltes, ut per ejus harmoniam & psalmodiam in extasi rapere-
tur, & in sua extasi irrueret in eum spiritus Domini, qui rem, de qua erat questio, illi revelaret: quod argumentum est, ipsum non habuisse donum prophetiae ex habitu, sed tantum per motionem quandam actualem. Similiter in vita D. Bernardi refertur, quod ille nunquam se ad edendum miraculum accingebat, nisi prius saporem quandam suavissimum circa praecordia sentiret, quo Deum sibi praesto esse ad miraculi operationem iudicabat: quod ostendit ipsum non habuisse donum miraculorum per modum habitus, sed per modum motionis & impressionis actualis. Unde D. Gregorius homil. 9. super Ezechiel. belle observat, quod Spiritus S. Sapient. 1. stabilis simul ac mobilis appellatur: Quia (inquit) in Sanctorum cordibus iuxta quasdam virtutes semper permanet, iuxta quasdam vero recessurus venit, & venturus recedit: in fide etenim & spe, atque charitate, & in bonis alijs, sine quibus ad caelestem patriam non potest venire, sicut est humilitas, iustitia, atque misericordia, perfectorum corda non deserit: in prophetia vero virtute, doctrina, sacundia, miraculorum exhibitione, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Quibus verbis aperte declarat,

clarat, aliquas gratias gratis datas, ut prophetiam, & donum miraculorum non esse in hominibus permanentes, ac per modum habitus, sed bus permanentes, ac per modum coruscationis transeuntis, & motionis seu impressionis actualis.

Adverte tamen, ab hac regula excipiendum esse Christum, in quo huiusmodi gratia fuerunt per modum habitus, idque propter duo: quia scilicet ejus humanitas erat instrumentum, realiter & hypostatice unitum divinitati; ideoque consentaneum fuit, ut quemadmodum illa conjunctio erat permanens, & nunquam dissolvenda, sic etiam gratia gratis data, quæ hanc unionem consequiebatur, esset in eo permanenter & per modum habitus. Deinde quia Christus erat præditus potestate quam vocant excellentiæ, ratione cuius imperio in omnes creaturas potiebatur, & de his ad suum arbitrium disponebat, ideoque ad libitum suæ voluntatis poterat miracula patrare, & Dæmoniis, morbis, & mari, ac ventis imperare, ut in Evangelio legitur. De quo filiis in Tractatu de Incarnatione.

§. II.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

Ex dictis intelliges, gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam, in aliquibus convenire, & in alijs differre: conveniunt enim primò in eo quod utraque est donum supernaturale: secundò, quia utraque datur ad spirituales utilitates: tertio, quia utraque est gratia Christi Redemptoris, cum detur in statu naturæ lapsæ ad æternam salutem consequendam.

Differunt autem primò ex fine: nam gratia gratum faciens per se primò refertur ad propriam sanctificationem; gratis data ad alienam: sicut quædam hominis potentia ordinatur ad perfectionem individui, ut facultas nutritiva & augmentativa; aliæ verò ad conservationem speciei, sicut potentia generativa. Dixi per se primò: quia interdum gratia gratum faciens refertur & ordinatur secundario ad utilitatem aliorum; ut patet in gratia Christi, quæ cum sit gratia capitis, secundario ordinatur ad profectum & sanctificationem aliorum hominum; gratia etiam gratis data vergit secundario in utilitatem habentis, cum subiectum in quo est ornet & perficiat, & si benè illà utatur, vitam æternam mereatur.

Secundò differunt in hoc quod gratia gratum faciens propria est iustorum, non quidem quoad singulas sui partes, sed collectivè, & quoad præcipuam sui partem, quæ est gratia formaliter sanctificans, & mortale peccatum ab homine in quo est excludens: gratia verò gratis data, & collectivè, & quoad quamlibet sui partem, etiam perfectissimam, in homine injusto, & mortalis peccati labe inquinato, reperiri potest. Unde donum prophetiæ quod inter omnes gratias gratis datas eminet, infidelibus & paganis concessum fuit: Cayphas enim Joan. 11. propheta-vit expedire ut unus homo pro populo moreretur: & Numer. 22. Balaam, tamen ariolus & idololatra, prophetiæ donum obtinuit: Sybillæ etiam, quamvis ethniciæ, dono prophetiæ claruerunt, earumque vaticinia multum ab antiquis Patribus commendantur.

Tertio differunt, quia gratia gratum faciens est altioris ordinis & perfectionis, quàm gratia gratis data, ut docet D. Thomas hic art. 5. nam

Tom. IV.

gratia gratum faciens per se nos conjungit Deo; gratia autem gratis data, solum interventu gratiæ gratum facientis: item prima est participatio divinæ naturæ, ut natura est; secunda verò solum aliquod Dei attributum, puta scientiam, vel potentiam ejus participat. Unde Apostolus 1. ad Corinth. 12. enumeratis gratijs gratis datis, subdit: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, scilicet charitatis, de qua cap. 13. sermonem instituerat, dicens: Charitas nunquam excidit: sive prophetia evacuabuntur, sive lingua cessabunt, sive scientia destruetur. Item Christus Lucæ 10. prohibet Discipulis, de miraculis per ipsos editis gaudere: In hac nolite gaudere, quia spiritus vobis subicitur &c. Ne putarent (inquit Augustinus) in talibus factis maiora bona esse, quam in operibus iustitiæ, quibus æterna vita comparatur.*

Aliqui addunt quartam differentiam, nempe quod gratia gratum faciens conferatur per modum habitus, seu qualitatis permanentis; gratia verò gratis data, per modum actus, seu motionis transeuntis. Sed hoc non verificatur universaliter, cum gratia gratum faciens (ut supra annotavimus) comprehendat auxiliæ gratiæ excitantis, quæ dantur per modum motionis & impulsus, & cum aliqua gratia gratis data concedatur per modum habitus, ut de fide, sapientia, & scientia supra diximus.

ARTICULUS II.

De divisione gratiæ in operantem & cooperantem.

Deo primò, gratiam rectè dividi in operantem & cooperantem. Conclusio est certà de fide: gratia enim operans colligitur ex illo Pauli ad Philip. 2. *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere;* & ex illo Isaïæ 26. *Omnia opera nostra operatus es nobis Domine: cooperans verò colligitur ex illo 1. ad Corinth. 15. Non ego, sed gratia Dei mecum;* & ex illo Marci ultimo *Domino cooperante.* Utramque etiam insinuat Concilium Arausicanum can. 9. his verbis: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur operatur:* & similiter Augustinus lib. de gratia & lib. arbit. cap. 17. dicens: *Cooperando Deus in nobis perficit quod operando incipit, quia ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Item D. Gregorius lib. 26. Moral. cap. 11. hæc scribit: *Superna pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quodiam appetimus agat nobiscum.* Similia habet Anselmus in illud Pauli 1. ad Corinth 15. *Gratia Dei mecum.* Denique D. Augustinus serm. 13. de verbis Domini bellissimè observat, Deum non ædificare templum suum de lapidibus mortuis, quæ nullam habent operationem & motum sed de lapidibus vivis, quæ ita à Deo moventur & applicantur, ut ipsi se moveant, & applicent, ac Deo operanti cooperentur: *Vos (inquit) tanquam lapides vivi coadificamini in templum Dei: ducimini, sed curritis vos; ducimini, sed sequimini; movemini, sed & vos movetis.*

Ratio etiam suffragatur: Deus enim per suam gratiam debet incipere omnia nostra bona opera, quod fit per gratiam operantem; & similiter debet nobiscum eadem operari, quod fit per gratiam cooperantem: Ergo datur utraque gratia